

Excerpts from an article written by leading Physicist Dr. A. Kotwal (Fritz London Professor, Duke University, USA) in the leading Pune Marathi daily, "Sakal" in March, 2016. He describes his visit to IISER Pune and his discussions regarding India's contribution to international scientific consortia. He mentions Dr. Seema Sharma and Dr. Sourabh Dube from IISER Pune who are collaborating in such international projects and training post-graduate students in this field.

मी पुण्यात नुकताच आलो होतो. पुण्यामधील 'आयसर' (इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स एज्युकेशन अँड रिसर्च) या संस्थेमधील वैज्ञानिकांना भेटण्याची संधी मला मिळाली. त्यांच्याबरोबर झालेल्या चर्चेचा मुख्य विषय होता- 'जागतिक स्तरावर होणाऱ्या वैज्ञानिक प्रकल्पांमध्ये भारताचे योगदान किती प्रमाणात व कशी प्रकारे होऊ शकेल' हा !. त्याच वेळी नासाच्या वरिष्ठ शास्त्रज्ञांचे आपल्या देशातल्या शास्त्रज्ञांना सहकार्य करण्याचे आवाहन प्रसिद्ध झाले. आज जागतिक पातळीवर भारतीय शास्त्रज्ञ महत्त्वाची कामगिरी बजावत आहेत. सहकार्याचा असा हात पुढं येणं स्वाभाविक आहे. वैज्ञानिक क्षेत्राच्या संदर्भात आपल्या देशातले वातावरण मला सकारात्मक दृष्टीनं बदलताना दिसत आहे. भारतीय तरुण पिढीची वैज्ञानिक जाणीव सबळ होत आहे. या पिढीजवळ बौद्धिक क्षमता आणि तडफ खूप आहे. या पिढीला जागतिक स्तरावर अधिक समर्थपणे पोचवण्यासाठी काही धोरणात्मक पावले उचलली जावीत आणि मनुष्यबळाच्या क्षमतांचा कमाल मर्यादेपर्यंत वापर कसा करता येईल, याचा सखोल विचार व्हावा असं वाटतं.

अशा प्रकल्पांवर नजर ठेवून, त्यात आपण कशा प्रकारे सामील होऊ शकू याचा आत्मविश्वासपूर्ण निर्णय घेण्यामध्ये सजग राहणे, हे अधिकारी व्यक्तींचे व तज्ज्ञांचे काम आहे. ज्या तंत्रज्ञानाचे व सैद्धान्तिक ज्ञानाचे शिक्षण आपल्याकडे अद्याप अपेक्षित प्रमाणात होत नाही आहे, त्याची योजना झाली पाहिजे. पुण्याच्या 'आयसर' मधील सीमा शर्मा, सौरभ दुबे यांसारखे वैज्ञानिक याबाबतीत सक्षम आहेत व त्यांच्या हाताखालील विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर शिक्षण देत आहेत. जागतिक प्रकल्पासाठी आयोजित झालेल्या अनुदानामधील काही भाग अशा तऱ्हेचं मनुष्यबळ विकसित करण्यासाठी मागता येतो. अशा रीतीनं मिळालेल्या शिक्षणाचा उपयोग वैज्ञानिक प्रकल्पात झाल्यानंतर जे तंत्रज्ञान निर्माण होते, त्याचा त्यानंतर देशातील अंतर्गत विकासामध्येही उपयोग होतो. देशाच्या विकासामध्ये ही गोष्ट फार महत्त्वाची आहे.